

Apjir/ e-ISSN: 2602-2893

Cilt: 8, Sayı: 3, 2024, ss. 594-603/ Volume: 8, Issue: 3, 2024, pp. 594-603

Journal homepage: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/apjir>

SEMPOZYUM DEĞERLENDİRMESİ/SYMPOSIUM REVIEW

VIII. ULUSLARARASI MANEVİYAT PSİKOLOJİSİ SEMPOZYUMU

12-13 EKİM 2024 KÜTAHYA

Sena SÖYLEV

Doktora Öğrencisi, Uludağ Üniversitesi, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Bursa

PhD Candidate, Uludağ University, Department of Philosophy and Religious Studies, Bursa/Türkiye

sena.sylv@hotmail.com

orcid.org/0009-0001-7938-4558

ror.org/03tg3eb07

Öz

İlki, kez 2014 yılında Kayseri Erciyes Üniversitesi'nde düzenlenen Maneviyat Psikolojisi Sempozyumu, psikoloji alanında maneviyat temelli bir yaklaşım geliştirilmesine öncülük etmiş sonraki yıllarda gerçekleştirilen tekrarlarıyla geleneksel hale gelmiş, ele aldığı konular ve ortaya koyduğu yaklaşımlarla alanda önemli bir yer edinmiştir. En son sekizincisi gerçekleştirilen sempozyumun hem akademik hem de toplumsal düzeyde önemi büyüktür. Katılımcılar arasında İslam psikolojisi, nefis psikolojisi, maneviyat psikolojisi, manevi danışmanlık ve rehberlik gibi alanlarda uzmanlaşmış önemli isimlerin yer alması, sempozyumun değerini daha da artırmakla kalmamış, bu alanlardaki tartışmalara derinlik kazandırmıştır.

Sempozyumda sunulan bildirilerin, geçmiş yıllarda olduğu gibi bilimsel bir kitap olarak yayımlanması hiç şüphesiz etkinliğin akademik dünyaya olan katkısını somutlaştıran en önemli kazanımdır. Öyle ki bu kazanım sayesinde sempozyumda paylaşılan bilgiler kalıcı hale gelecek, yalnız katılımcı ve izleyicilerin istifadesine özgü bir husus olmaktan çıkıp tüm insanlığın hizmetine sunulmuş beynelmilel bir kaynak haline gelmiş olacaktır. Gittikçe profesyonelleşen ve her geçen yıl verim düzeyi yükselen sempozyumun ilerleyen zamanlarda farklı ülkelerde yapılması, etkinliğin etki alanını genişletecek ve dünya genelinde maneviyat psikolojisi konusundaki gelişmeleri çok daha geniş kitlelere ulaştıracaktır.

Anahtar Kelimeler: Psikoloji, Maneviyat, Nefs, Manevi Danışmanlık ve Rehberlik

VIII. ULUSLARARASI MANEVİYAT PSİKOLOJİSİ SEMPOZYUMU

12-13 EKİM 2024 KÜTAHYA

8TH INTERNATIONAL SYMPOSIUM ON SPIRITUAL COUNSELLING AND GUIDANCE

12-13 OCTOBER 2024 KUTAHYA

Abstract

The first Spirituality Psychology Symposium, held in 2014 at Erciyes University in Kayseri, led the way in developing a spirituality-based approach within the field of psychology. Its subsequent editions, which have become a tradition, have gained significant recognition in the field with their topics and proposed approaches. The eighth and most recent symposium holds great importance both academically and socially. The participation of prominent figures specialized in areas such as Islamic psychology, soul psychology, spirituality psychology, and spiritual counseling and guidance has not only increased the value of the symposium but also deepened the discussions in these fields.

The publication of the papers presented at the symposium as a scientific book, as in previous years, is undoubtedly one of the most significant outcomes that solidifies the event's contribution to the academic world. Through this achievement, the knowledge shared at the symposium will become permanent, transforming from something that benefits only the participants and audience to an international resource serving all of humanity. As the symposium becomes more professional and its productivity increases every year, holding future editions in different countries will expand its reach and bring developments in the field of spirituality psychology to a broader global audience.

Keywords: Psychology, Spirituality, Nafs, Spiritual Counseling and Guidance

12-13 Ekim 2024 tarihleri arasında Kütahya Dumlupınar Üniversitesi bünyesinde gerçekleşen VIII. Uluslararası Maneviyat Psikolojisi Sempozyumunda, Türkiye'den ve farklı ülkelerden birçok katılımcı maneviyat psikolojisi alanıyla ilgili tebliğlerini sunmuştur.

Sempozyumun ilk günü açılış konuşmalarıyla başlamış, bu konuşmaların ilkinde sempozyum başkanlarından Dr. Mustafa Atak, çok yönlü bir varlık olan insanın sağlıklı olabilmesi için ruh ve beden dengesinin önemli olduğunu vurgulamış, bununla beraber insanın ruhsal boyutuyla ilgilenen psikoloji biliminin soyut olanla mesafeli ilişkisinin sonucu olarak maneviyatın göz ardı edildiğinin altını çizmiştir. 20. yüzyılın ilk yarısından sonra Abraham Maslow'un geliştirdiği ihtiyaçlar hiyerarşisindeki ihtiyaçların birçoğunun karşılanmasında gerekli olan maneviyat kavramının psikolojide yer bulduğunu söyleyen Atak, transpersonel, benötesi ve sufi terapi kavramları çerçevesinde nefis psikolojisi çalışmalarının hız kazandığını belirtmiştir. Maneviyat psikolojisinin psikoloji alanındaki önemine dikkat çeken Atak, 2014 yılından bu yana gerçekleştirilen maneviyat psikolojisi sempozyumlarının hem ulusal hem de uluslararası düzeyde katılımlarla gerçekleştiğini ve bu sempozyumlardan bir sempozyum bildiri kitabı, altı editörlü bilimsel kitap ve bilimsel dergi özel sayısı ortaya çıktığını vurgulamıştır. Atak, maneviyat psikolojisinin akademik camiada kazandığı önemi ifade ettikten sonra psikoloji bölümlerinde maneviyat psikolojisi anabilim dalları kurularak lisans ve lisans üstü eğitim programları açılması ve

ilahiyat fakültelerinde İslam psikolojisi anabilim dallarının kurulması konusunda önerilerde bulunmuştur.

Sempozyumun organizasyonunda paydaş olan üniversitelerden, Erciyes Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Fatih Altun açılış konuşmasında, topluma katkı sağlamayı amaçlayan üniversiteler olarak bireyi anlama hususunda gerçekleştirilen maneviyat psikolojisi sempozyumlarının büyük bir öneme sahip olduğunu dile getirmiştir. Altun, dijitalleşen, sayısallaşan bu dönemde her şeyin çok hızlı ve sanal yaşanıyor olması ve gerçek hayat sanal alem çatışmasının yaşanması ile birlikte bireyin yaşadığı manevi ihtiyaçların da göz ardı edildiğini dile getirerek Erciyes Üniversitesi olarak her zaman daha çok ve daha nitelikli programlar yapmanın peşinde olduklarını ifade etmiş ve bu tür programların farkındalık oluşturması açısından önemli olduğunu vurgulamıştır. Programa ev sahipliği yapan Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Süleyman Kızıltoprak, İbni Sina'nın *el-Kanun fi't-Tıbb* kitabında sağlığın hem ruh hem de beden sağlığı olmak üzere ele alındığını ve beden hastalıklarının temelinde bir sebep olarak ruhsal hastalıkların bulunduğunu ifade etmiştir. Kızıltoprak, son günlerde yaşanan davranış sorunlarını; "inanmak" konusunda yaşanan problemler, "sevmek" konusunda yaşanan erozyonlar, "öğrenmek" konusunda yaşanan amaçsızlıklar, "üretmek" konusunda yaşanan çarpıklıklar ve "yönetmek" konusunda yaşanan bilinçsizlikler kapsamında değerlendirerek bu sorunların giderilmesinde Maneviyat Psikolojisi'nin dolayısıyla da Maneviyat Psikolojisi Sempozyumlarının önemli katkıları olacağını vurgulamıştır.

Sempozyumun açılış konferansında ise davetli konuşmacılardan Prof. Dr. Hayati Hökelekli, "İslam Psikolojisinde Koruyucu Ruh Sağlığı" konulu bir sunum gerçekleştirmiştir.

Sempozyumun ilk oturumu, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. İsmail Yalçın başkanlığında gerçekleşmiştir. Balıkesir Üniversitesi'nden Dr. Fatma Balcı Arvas, "Aileye Yönelik Manevi Danışmanlık ve Rehberlikte Koruyucu Ruh Sağlığı Uygulamaları Bağlamında Bir Model Önerisi" başlığıyla sunduğu bildirisinde; ailelere yönelik manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinde, İslam dinini referans alarak geliştirilen "Aileye Yönelik Değer Odaklı Manevi Danışmanlık (AYDOMAD)" modeli önerisinde bulunmuştur. Amacının, Türkiye'deki manevi danışmanlık ve rehberlik uygulamalarına katkı sağlamak ve alanda çalışan uzmanlara kaynak sunmak olduğunu belirten Balcı Arvas, modelin, koruyucu ruh sağlığı uygulamaları çerçevesinde hem bireysel görüşmelerde hem de grup çalışmalarında, ayrıca manevi rehberlik programlarında kullanılabileceğini ileri sürmüştür. AYDOMAD modelini, manevi danışmanlık ve rehberlik ile aile danışmanlığı modellerini temel alarak geliştirdiğini ifade eden Balcı Arvas, İslam dininin inanç esaslarının modelin dini temelini oluşturduğunu ve modelin uygulamasında İslam'ın kaynakları ve öğretilerinden faydalandığını, danışmanlık yaklaşımı bağlamında ise modelin aile danışmanlığı kuramları dikkate alınarak değer odaklı bir yapı üzerine kurgulandığını belirtmiştir. Yalova Üniversitesi'nden Dr. Asude Coşkunsever "Manevi Danışmanlık ve Rehberlikte Koruyucu

VIII. ULUSLARARASI MANEVİYAT PSİKOLOJİSİ SEMPOZYUMU

12-13 EKİM 2024 KÜTAHYA

Ruh Sağlığı Uygulamaları: Evliliğe İlk Adım Seminerleri Örneği” konulu bildirisinde; evliliğin ilk yıllarında çiftlerin sağlıklı bir ruh haline sahip olmasının, ilişkinin kalitesini ve sürdürülebilirliğini önemli ölçüde etkilediğini belirtmiştir. Bu bağlamda, çiftlerin sağlıklı bir iletişim kurabilmeleri için ortak değerlerin belirlenmesinin ve güçlendirilmesinin, ilişkinin daha sağlam ve mutlu bir şekilde devam etmesine katkı sağlayacağını vurgulayan Coşkunsever, koruyucu ruh sağlığını desteklemek amacıyla önerdiği “Evliliğe İlk Adım Seminerleri”nin, “Evlilik: Ahirete Uzanan Birliktelik”, “Nikâh ve Sorumlulukları”, “Ailede İffet ve Mahremiyet”, “Ailemin İletişim Dili”, “Yuvamız Merhamet Ocağı”, “Çocukla Şenlenen Yuva”, “Evlilikle Büyüyen Ailem” ve “Çevre Bilinci ve Tüketim Ahlakı” gibi modüllerle bireylerin psikolojik dayanıklılıklarını artırmayı ve olumsuz etkilere karşı savunmalarını güçlendirmeyi amaçlayan stratejiler içerdiğini ve bu modüllerin, çiftlerin ilişkilerini güçlendirmelerine ve huzurlu bir aile ortamı oluşturmalarına katkı sağlamayı amaçladığını belirtmiştir. Diyanet İşleri Başkanlığı’ndan Mehmet Pehlivan, “Dinî ve Manevi Değerlerin Psikolojik Dayanıklılık Üzerindeki Etkisi” başlığıyla sunduğu bildirisinde; inanç sistemlerinin bireylerin yaşamlarında dayanıklılığı artırdığını belirterek dini ve manevi değerlerin psikolojik dayanıklılık üzerindeki rolünü vurgulamıştır. Pehlivan, dinî inançlar ve manevi uygulamaların, bireylerin zorlayıcı yaşam olaylarıyla başa çıkabilme becerilerini güçlendirdiğini ileri sürmüş, manevi danışmanlık ve psikolojik destek süreçlerinde dinî ve manevi unsurların dikkate alınmasının önemine dikkat çekmiştir. “MDR Bağlamında İç Huzur Modelinin Sınav Kaygısına Etkisi (Vaka Örnekli)” isimli bildirisini sunan Kocaeli Üniversitesi’nden Doç. Dr. Ahmet Canan Karakaş; genellikle çocukluk döneminde şekillenen ve ilerleyen yaşlarda daha belirgin hale gelen bir duygusal durum olarak tanımladığı sınav kaygısının, evdeki katı disiplin ve baskıcı ebeveyn tutumlarının, okulda ise otoriter öğretim yöntemlerinin, olumsuz ve kırıcı öğretmen eleştirilerinin, düşük notlar ve zor geçilen sınıf koşullarının sınav kaygısının erken yaşlarda oluşmasına zemin hazırladığına dikkat çekmiştir. Kaygının anlamında bir bozulma gerçekleştirerek kaygıda değersizleşme oluşturmayı amaçlayan bir model olarak İç Huzur Modeli ile gerçekleştirilen araştırmanın sonuçlarına dikkat çeken Karakaş, sınav kaygısının kontrol edilebilir olduğunu ileri sürmüştür. “Manevi İstismarı Anlamak” isimli bildirilerinde Mardin Artuklu Üniversitesi’nden Doç. Dr. Hıdır Apak ve Neval Şayir; psikolojik istismar literatürünün cinsel ve fiziksel istismar literatüründen doğması gibi, manevi istismar literatüründe de istismarın daha somut biçimlerini ele alan çalışmalardan evrildiğini dile getirdikten sonra manevi istismarı bir bireyin dini veya manevi inançlarının, değerlerinin ya da ihtiyaçlarının manipüle edilerek kontrol edilmesi ya da zarar görmesi şeklinde tanımlamışlardır. Manevi istismarın, fiziksel, duygusal, cinsel ve ekonomik istismar türleriyle sıklıkla iç içe geçerek, mağdurlar üzerinde karmaşık ve derin etkiler bırakabildiğinin altını çizerek bu istismar türünün genellikle manevi gücün suistimal edilmesi, mağdurlara verilen zarar ve istismarcıların elde ettiği kişisel çıkarlarla kendini gösterdiğini ifade etmişlerdir.

Sempozyumun ikinci oturumu, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi’nden Doç. Dr. Çınar Kaya başkanlığında gerçekleşmiştir. “Sosyal Rehabilitasyon Kavramına, Farklı Bir Açıdan

Bakmak” başlıklı bildirisini sunan Medipol Üniversitesi’nden Prof. Dr. Sami Şener; günlük hayatta normal olarak gördüğümüz pek çok insanın, çeşitli sosyo-psikolojik sorunlar sergilediğini ve normal dışı tutumlar ortaya koyduğunu ifade etmiştir. Tutum ve davranışlarındaki çelişkilerin, tutarsızlıkların, insan ilişkilerindeki önyargıların ve dışlayıcı tavırların, büyük ölçüde sosyal ve kültürel değerlerin kaybıyla bağlantılı olduğunu vurgulamıştır. Sosyal rehabilitasyonun insanın hatalı ve yanlış tutumlarının analiz edilerek olumlu davranışlarının teşvik edilmesi ve doğuştan sahip olduğu doğal yapısına geri döndürecek kavram ve değerler çerçevesinde ele alınması gerektiğini belirtmiştir. Erciyes Üniversitesi’nden Dr. Mustafa Atak ve Zehra Atak, “Nefs Psikolojisi Temelli Koruyucu Ruh Sağlığı Uygulamaları” isimli bildirimlerinde; psikoterapi süreci, başvuran danışanlar ve terapistler hakkında bilgi verdikten sonra, nefis psikolojisinin, İslam tasavvufunun ve modern psikolojinin yöntemlerini birleştirerek, bireyin manevi tekâmülü ve içsel aydınlanma hedeflerini açıklayarak bu yaklaşımın, insanın nefis basamaklarını aşarak aşkınlık ve manevi olgunluğa ulaşmasını sağlayıp varoluşsal sorunlarla başa çıkmasında ve bireysel değişim ve dönüşüm yaşamasında etkisini belirtmişlerdir. Nefis basamaklarında ilerleme sağlayan manevi tekâmül yolcusunun, maddi âlemin ve salt rasyonel düşüncenin insanı sınırlandırıcı tesirlerinden kurtulacağını; Gülümseme, Şükür ve Kanaat Terapisi, Tefekkür ile Birlikte Açık Hava Yürüyüşü Terapisi, Hayır-Hasenat Terapisi, Nefis Psikolojisi Temelli Bibliyoterapi ve Ölümle Yüzleşme, Ölüm Tefekkürü Terapisi gibi Nefis Psikolojisi yaklaşımının pratikleriyle depresyon, anksiyete, panik bozukluk, fobiler, varoluşsal depresyon gibi bir çok sorunu aşabileceğini vurgulamışlardır. “Bir Pozitif Psikoloji İnşası Olarak Manevî Zekânın Ruh Sağlığına Dair İçerimler” isimli bildirisinde Marmara Üniversitesi’nden Dr. Fatma Şengül; Robert Emmons tarafından tanımlanan manevî zekânın (MZ), problem çözme ve uyum sağlama süreçlerinde maneviyatı bir kaynak olarak kullanan bir zekâ türü olduğunu açıklayarak manevî zekânın bireyin anlam arayışı, duygusal yönetim ve psikolojik uyum gibi süreçlere katkıda bulunduğunu ve ruh sağlığını koruma ve geliştirme potansiyeline sahip olduğunu belirtmiştir. Modern dünyada artan ve çeşitlenen problemler karşısında MZ, ruh sağlığını destekleyen olumlu göstergeleri güçlendirme ve olumsuz göstergeleri azaltma açısından önemli bir araç olmasına ve özellikle Doğu toplumlarında ve Müslüman kültürlerde artış göstermesine karşın bu alanda yapılan çalışmaların yerli literatürdeki eksikliğini ifade eden Şengül, yapılan çalışma ile bu eksikliğin giderilmesinin hedeflendiğini dile getirmiştir. Oturumun son bildirisi “Travma Sonrası Ruhsal Büyüme Sürecinin, Sınanma/İmtihan Bilinci Bağlamında İki Yaklaşımla Karşılaştırılması: Mana Arayışı-Avunma Arayışı” temasıyla uzman psikolog Bayram Ayaz tarafından sunulmuştur. Ayaz, travma öncesi sınanma bilincinin, bireyin travmatik süreçlerle başa çıkmasında ruh sağlığını koruyucu bir rol oynadığını ifade ederek bu bilincin, olayları bir imtihan olarak değerlendirmeye sevk ederek kişinin bakış açısını ve ruhsal algısını olumlu yönde etkileyeceğini vurgulamıştır. Manevi epistemolojinin, yaşanan krizlerin neden ve sonuçlarını anlamlandırmada etkili olup travmanın etkisini

VIII. ULUSLARARASI MANEVİYAT PSİKOLOJİSİ SEMPOZYUMU

12-13 EKİM 2024 KÜTAHYA

azaltabildiği ve Jung'un vurguladığı gibi, yaşamın anlamını bulmasını, bireylerin varoluşsal sancılarla başa çıkmasını kolaylaştıracağını ifade etmiştir.

Sempozyumun üçüncü oturumu Kütahya Dumlupınar Üniversitesi'nden Doç. Dr. Bünyamin Han başkanlığında gerçekleşmiştir. Afyon Kocatepe Üniversitesi'nden Doç. Dr. Mebrure Doğan "Pozitif Psikolojide Koruyucu Ruh Sağlığı Bağlamında Karakter Güçlerinin Geliştirilmesi" başlıklı bildirisinde; pozitif psikolojinin yalnızca olumsuzlukları düzeltmek yerine bireyde pozitif özellikler ve karakter güçleri inşa etmeyi amaçlayan bir yaklaşım olduğunun altını çizmiştir. Peterson ve Seligman tarafından geliştirilen 24 karakter gücünün, evrensel erdemler çerçevesinde bireyin psikolojik sağlamlığını desteklemeyi hedeflediğini dile getirmiştir. Doğan, araştırmanın, pozitif psikolojinin iyi oluş ve manevi güçlerle ilişkisini koruyucu ruh sağlığına katkı sağlayacak şekilde tartışmayı amaçladığını vurgulamıştır. "İnternet Bağımlılığını Önlemeye Yönelik Manevi Temelli Bir Yaklaşım" başlıklı bildirisinde Dicle Üniversitesi'nden Dr. Ahmet Kasım Sezgin; dijital teknolojilerin hayatın her alanına girdiği günümüzde, özellikle Z kuşağı için internet ve teknolojinin vazgeçilmez hale geldiğini ancak internet ve sosyal medya gibi araçlarla sağlıklı bir bağ kurulamaması durumunda teknoloji bağımlılığı gibi davranışsal bağımlılıkların ortaya çıkabildiğinin altını çizmiştir. Sezgin, din ve maneviyatın, bağımlılıkları önlemede koruyucu bir faktör olarak görüldüğünü, gençlerin internet bağımlılığını önlemede etkili bir araç olduğunu ve manevi temelli bir internet bağımlılığı önleme programı geliştirilmesinin önemli bir ihtiyaç olduğunu vurgulanmıştır. "Ergen Sorunları ve Başıta Yöntemi Olarak Maneviyat" başlıklı bildirisinde Ondokuz Mayıs Üniversitesi'nden Prof. Dr. Ali Rıza Aydın ve Samsun İl Sağlık Müdürlüğü'nden Firdevs Tubanur Karaduman şu değerlendirmelerde bulunmuşlardır: "Ergenlikte benlik saygısını olumsuz etkileyen faktörlerden kaçınmak için kişisel ve toplumsal farkındalık artırılmalıdır. Aile, okul ve sosyal çevrelerde uygun etkinlikler düzenlenmeli, dini değerler ergenlerin kimlik gelişiminde etkili bir şekilde kullanılmalıdır." Ayrıca rol model olabilecek kişilerin ve dini değerlerin günlük hayata yansıtılmasının bu süreçte destekleyici olacağı ve ergenlerin ebeveyn algılarını inceleyen araştırmaların yapılmasına önemli katkıları olacağını vurgulamıştır. Kütahya Dumlupınar Üniversitesi'nden Doç. Dr. Bünyamin Han ve Nazik Yeşil "Özel Gereksinimli Bireye Sahip Ailelerin Karşılaştıkları Olumsuzluklarla Başa Çıkmada Maneviyatın Etkisi Üzerine Bir İnceleme" başlıklı bildirisinde; özel gereksinimli bireylere sahip ailelerin, olumsuzluklarla başa çıkmada en sık dini ve manevi yöntemleri tercih ettiklerini vurgulayarak dua, namaz, tevekkül, sabır ve durumu bir "imtihan" olarak görme gibi uygulamaların öne çıktığını ifade etmişlerdir. Özel gereksinim tanı sürecinden itibaren manevi krizler yaşayan ailelerin, sorunlarla mücadelede dini inanç ve pratiklerden destek alarak içsel bütünlüğü sağlamaya çalıştığına, ayrıca dine yönelmenin de bu aileler için bilinçli bir başa çıkma stratejisi olarak görüldüğüne vurgu yapmışlardır.

Üçüncü oturumun ardından davetli konuşmacılardan Psikiyatrist Dr. Mustafa Merter'in "Örtme Katsayısı" başlıklı bir konferans sunumu gerçekleştirmiştir.

Sempozyumun dördüncü oturumu Marmara Üniversitesi'nden Prof. Dr. Süleyman Derin başkanlığında gerçekleşmiştir. "Al-Harith Al-Muhasibi and his "Pondering Technique" of Behavioral Modification and Psychological Well Being" isimli bildirisinde İstanbul Üniversitesi'nden Dr. İbrahim Bouzidani, El-Muhasibi'nin sistemleştirdiği talep ve sosyal yansıma, içe dönük gözlem ve analiz, ardından yeni bir kişilik oluşturma olmak üzere üç önemli aşamada psikolojik bozuklukları ve sapkınlıkları ortadan kaldırmasındaki ve istenen alışkanlıkları inşa etme hedeflerinin düzenlenmesindeki etkilerini açıklamıştır. Bouzidani, El-Muhasibi'nin geliştirdiği disiplinin modern psikolojinin temel fikirlerine önemli bir katkı sağladığını, El-Muhasibi'nin yöntemi ile başarının dokuz ilkesine dayanarak bireylerin manevi ve duygusal dinginlik kazanmalarını, aynı zamanda davranışta değişiklik sağlanmasının amaçlandığını belirtmiştir. Bu yöntemin, İslam hukukunun yaratılış ve Yaratıcı arasındaki duygusal bağ ve manevi dinginlik ilkesini davranışsal uygulamalara dönüştürme amacına uygun şekilde geliştirildiğini, böylece psikoterapi ve davranış değişikliği süreçlerinde manevi unsurların kullanımına olanak sağlandığını ve ilahi değerlerin, bireylerin ruh sağlığı ve davranışsal dönüşümleri üzerinde etkili olabileceğini öne sürmüştür. Bouzidani, bu yaklaşım ile hem psikolojik hem de manevi bir iyileşme modeli sunulduğunu ifade etmiştir. İspanya'dan psikolog Abdallah Tawfiq, "Preventive Mental Health Practices In The Fitrah Breathing" başlıklı sunduğu bildirisinde ise Nebevî Tıp ve İslam psikolojisinin temelde önleyici bir yaklaşıma sahip olduğunu, Kur'an-ı Kerim ve sünnetin beden, zihin ve kalbin sağlığına dikkat edilmesi gerektiğini bir çok yerde vurguladığını ve kalbin nefse yöneldiğinde bedenin olumsuz etkilendiğini ve ruha yöneldiğinde beden ve zihnin sağlıklı bir hale geldiğini açıklamıştır. İnsan varlığının yedi temel unsurunu beden, nefis, akıl, ahlak, kalp, ruh ve nefes olarak tanımladıktan sonra Tawfiq, zihinsel sağlık ve ruh halinin bu yedi unsurun durumuna bağlı olduğunu ifade etmiştir. Almanya, Al-Balkhi Institute of Islamic Psychological Studies & Research'ten Dr. Sergei Mikhailov'un "I.V. Smirnov's Psychoecology and the Islamic Approach to Developing Resistance to the Informational Challenges of Modern Times" başlıklı bildirisinde Prof. I.V. Smirnov tarafından geliştirilen bir kavram olan psikoekolojinin bireylerin dış bilgi akışlarıyla etkileşimlerini ve bu akışların zihin ve beden üzerindeki etkilerini incelerken, bilinçaltındaki gizli süreçleri tanımlayıp düzeltme yöntemleri sunduğunu dile getirmiştir. İslami maneviyat, tahkiki iman ve ahlaki değerlerin modern bilgi tehditleri, kontrolsüz medya ve manipülasyon teknikleriyle zihinsel sağlık üzerindeki olumsuz etkilerine karşı direnç oluşturmayı desteklediği görüşüyle beraber psikoekolojinin bilimsel yöntemleriyle İslami manevi pratiklerin birleştirilmesi, bireylerin bilgi temelli saldırılara karşı direnç geliştirmesi ve zihinsel sağlığını koruması için güçlü bir yol olarak görüldüğünü belirtmiştir. "Preventive and Protective Factors in Women's Mental Health Across Lifespan" başlıklı bildirilerinde Hindistan, Mind and Brain Hospital'dan Zulekha Shakoor Rajani ve Shujauddin Fahad Inamdar; kadınların ruh sağlığını korumaya yönelik İslam psikolojisi ve maneviyat temelli bir çerçeve sunmuştur. Kadınların yaşamları boyunca karşılaştığı depresyon, kaygı, ilişki sorunları ve kimlik krizleri gibi zorluklar, sabır,

VIII. ULUSLARARASI MANEVİYAT PSİKOLOJİSİ SEMPOZYUMU

12-13 EKİM 2024 KÜTAHYA

tevekkül ve şükür gibi İslami erdemlerle açıklanmıştır. Geleneksel İslam Entegre Psikoterapi (TIIP) modeline ve manevi uygulamalara, kadınların yaşam dönemlerine uygun terapötik çözümlere ve kültüre uyumlu ruh sağlığı müdahalelerine vurgu yaparak İslami erdemlerle psikolojik iyiliği bütünleştirerek kadınlar için bütüncül ve inanç temelli bir yaklaşım öne sürmüştür.

Sempozyumun dördüncü oturumunun ardından davetli konuşmacılardan Prof. Dr. Sefa Saygılı tarafından “Maneviyatın Ruh Sağlığına Etkisi” başlıklı konferansın sunumu gerçekleştirilmiştir.

Sempozyumun beşinci oturumu Kütahya Dumlupınar Üniversitesi’nden Doç. Dr. Ergin Ögcem başkanlığında gerçekleşmiştir. “Maneviyatın Boyutları” isimli bildirilerinde Mardin Artuklu Üniversitesi’nden Doç. Dr. Muhammet Cevat Acar ve Zeynep Apak; “İnsan, biyolojik, sosyal, kültürel, psikolojik ve manevi boyutlarıyla bir bütün olarak değerlendirilmelidir. Maneviyat, bireyin kendisini ve dünyayı derin bir şekilde anlamasını, yaşama anlam katmasını ve içsel gücünü artırmasını ifade eder. Literatürde maneviyat, anlam ve amaç, aşkınlık, tanrı ve din, manevi deneyim ve sosyal boyut gibi alt başlıklarla ele alınmıştır.” açıklamalarında bulunmuşlardır. Ayrıca maneviyatın, bireylerin psikolojik iyilik hali ve değerlerini şekillendirme üzerindeki etkisine vurgu yapmışlar ve bu bildiriyle aynı zamanda maneviyatın boyutlarının incelenmesi suretiyle, literatüre katkı sunmayı amaçladıklarını ifade etmişlerdir. “Ruhsal Hastalıkların Manevi Tedavisine Sufilerin Yaklaşımları -İmam Gazzâli Örneği” isimli bildirisinde Sabahattin Zaim Üniversitesi’nden Doç. Dr. Muhammed Veysel Akkaya; sufilerin, manevi hastalıkları bireyin inancı ve yaşamıyla bağlantılı olarak, nefsin farklı mertebelerine göre ele aldığını açıklamıştır. Akkaya, İmam Gazzâlî’nin beden hastalıklarının tedavisinde hekimin rolüne benzer şekilde, ruhsal hastalıkların tedavisinde de manevi hekimin şefkatle yaklaşmasını ve derinlerdeki kök sebepleri ortadan kaldırmayı hedeflemesini önerdiğini ve tefekkür, zikir, tevekkül, sabır, şükür gibi yöntemleri tavsiye ettiğini dile getirmiştir. Akkaya, bu yöntemlerin etkili kullanımı için eğitim ve uzmanlığın şart olduğunu ileri sürmüş ve geçmişte tekkelerde uygulanmış zengin bir birikim sunan tasavvuf ilminin; günümüzde yeni bir manevi terapi anlayışı geliştirmesinin gerekliliği üzerinde durmuştur. “Değişim Döngüsü ve Motivasyonel Görüşme Tekniklerinin Maneviyat Psikolojisinde Kullanımı: Manevi Danışmanlıkta Etkili Yaklaşımlar” ismiyle sunduğu bildiriyle Yeşilay’dan uzman psikolog Muhammed Berat Gecit şunları aktarmıştır: “Bağımlılık terapilerinde kullanılan değişim döngüsü modeli ve motivasyonel görüşme tekniklerinin manevi danışmanlıkta uygulanması önemlidir. Değişim evrelerine göre bireyin farkındalık oluşturma, bağ kurma ve desteklenmesine odaklanması; hazırlık ve eylem aşamalarında ise somut hedefler ve motivasyon desteğiyle sürecin yönlendirilmesi gerekmektedir. Motivasyonel görüşme tekniklerinin değişim döngüsüne uygun şekilde kullanımı, bireylerin manevi ve psikolojik gelişim süreçlerine etkili bir destek sunabilmektedir.”

Sempozyumun altıncı ve son oturumu, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi’nden ve sempozyum başkanlarından Doç. Dr. Ömer Faruk Söylev başkanlığında gerçekleşmiştir.

“İş Hayatının Çalışanların Maneviyatına Etkisinin İncelenmesi” başlıklı bildirisinde Kütahya Dumlupınar Üniversitesi’nden Doç. Dr. Bünyamin Han ve Fatma Sevik; çalışmalarının iş hayatının çalışanların maneviyatlarına etkilerini incelemeyi amaçladığını, araştırmalarında çalışanların iş yerlerinden ve mesleklerinden memnuniyet düzeyleri, maneviyatlarını nasıl tanımladıklarını ve iş hayatında maneviyatlarını etkileyen olumlu ya da olumsuz faktörlerin, deneyim ve düşünceleri üzerinden değerlendirildiğini belirtmişlerdir. Araştırma sonuçlarına göre iş yerlerinin maneviyatlarıyla örtüştüğünü ifade eden katılımcıların, özellikle mesleklerini sevdiklerinde ve sabır duygusuna sahip olduklarında maneviyatlarının olumlu etkilendiğini, buna karşılık iş yükünün fazlalığı ve haksızlık gibi durumların maneviyatı olumsuz etkilediğini ifade etmişlerdir. “Bağımlılıkların Önlenmesinde Manevi Danışmanlık ve Paydaş Farkındalığı: Nitel Bir Araştırma” başlıklı bildirisinde Bartın Üniversitesi’nden Dr. Nihal İşbilen; bağımlılıkların önlenmesinde paydaşların farkındalık düzeylerinin analizinden hareketle manevi danışmanlık temelli stratejilere katkı sunmayı amaçladığı çalışmada, ebeveynler, öğretmenler, din adamları ve Yeşilay temsilcileri gibi paydaşların bağımlılıkla mücadeledeki bilgi, beceri ve tutumlarının nitel araştırma yöntemlerinden fenomenolojik yaklaşım kullanarak, yarı yapılandırılmış görüşmeler yoluyla veri toplanarak değerlendirildiğini ve bağımlılıkların önlenmesinde manevi danışmanlığın bireylerin içsel dirençlerini artırarak koruyucu bir rol oynayabileceğini ve paydaşların iş birliğini güçlendiren ve manevi danışmanlığı bağımlılık önleme programlarına entegre eden stratejiler geliştirilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Sabahattin Zaim Üniversitesi’nden Doç. Dr. Faruk Kanger, “Hemşirelik Bölümü Öğrencilerinin Manevi Bakım Uygulamaları Deneyiminin Manevi İyi Oluşlarına Etkisinin Araştırılması” başlıklı bildirisinde; öğrencilerin, manevi iyi oluşlarına etkisini inceleyen bir çalışma gerçekleştirdiğini, bu çalışmada Başakşehir Çam ve Sakura Şehir Hastanesi’nde manevi bakım uygulamaları yapan 22 hemşirelik öğrencisinin yazılı cevaplarının betimsel analiz yöntemiyle değerlendirildiğini ifade etmiştir. Kanger, Manevi bakım uygulamalarının öğrencilerin hayatın anlamını keşfetme, Tanrı ile bağ kurma, iç huzur, etkili iletişim ve mesleki özsaygı boyutlarında büyük oranda olumlu etkiler sağladığını vurgulamıştır. Özellikle stres ve tükenmişlik gibi sorunların sık yaşandığı hemşirelik mesleğinde manevi bakım derslerinin teorik ve pratik yönleriyle öğrencilere ruhsal sağlık açısından önemli katkılar sunduğunu belirterek konuşmasını bitirmiştir. Yıldırım Beyazıt Üniversitesi’nden Dr. Merve Çetinkaya, “Palyatif Bakım Departmanlarındaki Sağlık Çalışanlarının Ruh Sağlığı Üzerine Koruyucu Müdahaleler: İngiltere ve Amerika’da Mevcut ‘Hospital Chaplincy’ Örneklerinin Türkiye’ye Uyarlanabilirliği Üzerine Bir Değerlendirme” başlıklı bildirisinde, palyatif bakım ünitelerindeki sağlık çalışanlarının verimliliğini artırmak ve sağlık sisteminin etkinliğini sağlamak için bu tür desteklerin önemli olduğunu; Türkiye’de ise manevi/dini destek hizmetlerinin daha çok hasta ve hasta yakınlarına odaklanmış durumda olduğu “Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Programı”nın belirli hastanelerde uygulanmakta olduğunu ifade etmiştir. Çetinkaya, bu programın doktorlar ve sağlık çalışanlarını da kapsayacak

VIII. ULUSLARARASI MANEVİYAT PSİKOLOJİSİ SEMPOZYUMU

12-13 EKİM 2024 KÜTAHYA

şekilde geliştirilmesi gerektiğinin altını çizmiştir. Ülkemizde sağlık çalışanlarının ruhsal iyi oluşlarına katkı sağlamak amacıyla Amerika ve İngiltere'deki dini/manevi destek hizmetlerinden bir çerçeve sunarak, Türkiye'de sağlık çalışanlarına yönelik uygulanabilecek hizmet modelleri tavsiye eden Çetinkaya, dini, kültürel ve manevi değerlerle desteklenecek bu hizmetlerin, palyatif bakım birimlerinde çalışan doktor ve sağlık personelinin ruhsal iyi oluşlarını güçlendireceğine vurgu yapmıştır.

2014'ten beri düzenlenen ve bir gelenek halini almış olan "Maneviyat Psikolojisi Sempozyumları", psikolojiyi manevi boyutlar bakımından beslemekte, bu itibarla toplumun manevi danışmanlık ve rehberlik ile ilgili ihtiyaçlarını tatmin etmede büyük önem arz etmektedir. Farklı ülkelerden, farklı dillerden, konunun farklı alt başlıklarına farklı bakış açılarıyla yaklaşma imkanıyla alanlarında uzman katılımcılarla gerçekleştirilen bu sempozyumda sunulan bildirilerin bilimsel bir kitap ve dergi özel sayısı olarak yayınlanması yüksek fayda sağlayacağı gerekçesiyle önerilmektedir. Sempozyumun başarılı bir şekilde gerçekleşmesi adına tüm imkanlarını seferber eden ve ev sahipliği yapan Kütahya Dumlupınar Üniversitesi'ne, sempozyum başkanlarına, bilim ve düzenleme kuruluna teşekkürlerimizi iletiyor, bu vesile ile çok daha farklı ülkelerden alanında uzman çok daha fazla katılımcının iştirakleriyle bu sempozyumun devam ettirilmesinde büyük faydalar olacağı yönündeki düşünce ve temennimizi ifade etmek istiyoruz.

Etik Beyan: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. / It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.

Yazar(lar) / Author(s): Sena Söylev

Finansman / Funding: Yazarlar, bu araştırmayı desteklemek için herhangi bir dış fon almadıklarını kabul ederler. / The authors acknowledge that they received no external funding in support of this research.